הוא דלא הא צעורי צערינהו ואילו צעירה דקרייה בן עמי א"ל [1]אל תצורם ואל תתגר בם כלל אפילו צעורי לא א)א"ר חייא בר אבין א"ר יהושע בן קרחה לעולם יקדים אדם לדבר מצוה שבשכר לילה אחת שקדמה בכירה לצעירה זכתה וקדמתה ארבע דורות למלכות ב)תנו רבנן [2]מעם הארץ פרט למשיח מעם הארץ פרט לנשיא והלא כבר יצאו משיח לידון בפר נשיא לידון בשעיר שיכול משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה מביא פר על שגגת מעשה לחודיה מביא כשבה ושעירה ת"ל מעם הארץ פרט למשיח מעם הארץ פרט לנשיא תינח משיח אלא נשיא בשגגת מעשה הוא דמייתי אמר רב זביד משמיה דרבא הכא במאי עסקינן כגון שאכל כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ואח"כ נודע לו סלקא דעתך אמינא נייתי כשבה או שעירה קמ"ל הניחא לר"ש דאזל בתר ידיעה אלא לרבנן דאזלו בתר חטאה מאי איכא למימר אלא אמר רב זביד משמיה דרבא הכא במאי עסקינן [א]כגון שאכל חצי כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה והשלימו ואח"כ נודע לו סלקא דעתך אמינא נצטרף ונייתי כשבה או שעירה קמ"ל [ב]בעא מיניה רבא מרב נחמן נשיאות מהו שתפסיק היכי דמי כגון שאכל חצי כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ועבר והשלימו התם הוא דלא מצטרף דאכליה פלגא כשהוא הדיוט ופלגא כשהוא נשיא אבל הכא דאידי ואידי כשהוא הדיוט אכליה מצטרף או דלמא לא שנא מאי תפשוט ליה מהא ג)דאמר עולא א"ר יוחנן [ג]אכל חלב והפריש קרבן והמיר וחזר בו הואיל ונדחה ידחה הכי השתא מומר דלאו בר אתויי קרבן הוא האי בר אתויי קרבן הוא בעא מיניה רבי זירא מרב ששת אכל ספק חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ונודע לו על ספקו מהו אליבא דרבנן דאזלי בתר חטאה לא תבעי לך [ד]דמייתי אשם תלוי אלא כי תבעי לך אליבא דרבי שמעון מדאשתני לודאי אשתני לספק או דלמא כי אשתני לודאי דאשתני קרבן דידיה אבל הכא דלא אשתני קרבן דידיה אימא לייתי אשם תלוי תיקו ד)ת"ר מעם הארץ [ה]פרט למומר ה)ר"ש בר יוסי אומר משום ר"ש [3]אשר לא תעשינה בשגגה ואשם [ו]השב בידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב בידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו מאי בינייהו א"ר המנונא מומר לאכול חלב ומביא קרבן על הדם איכא בינייהו מ"ס כיון דמומר לאכול חלב לדם נמי מומר הוי ומ"ס [ז]לדם מיהא שב בידיעתו הוא והא רבא אמר דכולי עלמא מומר לאכול חלב לא הוי מומר לדם אלא הכא באוכל נבלה לתאבון ונתחלף לו בשומן ואכלו קמיפלגי מר סבר [ח]כיון דלתאבון אכיל במזיד מומר הוא ומ"ס כיון דאילו אשכח דהיתרא לא אכל דאיסורא לאו מומר הוא תנו רבנן ז)[ט]אכל חלב זהו מומר ואיזהו מומר אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים ושתה יין נסך ח)רבי יהודה אומר אף הלובש כלאים אמר מר אכל חלב זהו מומר ואיזהו מומר אוכל נבילות כו' מאי קאמר אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ה"ק אכל חלב לתאבון הרי זה מומר [י]להכעיס הרי זה ט)צדוקי ואיזהו מומר דבסתמו צדוקי הוי אומר אוכל [כ]נבילה וטריפה שקצים ורמשים ושתה יין נסך רבי יוסי ברבי יהודה אומר [ל]אף הלובש כלאים מאי בינייהו כלאים דרבנן מר סבר מדאורייתא הוי מומר דרבנן לא הוי מומר ומר סבר כלאים כיון דמפרסם אסוריה אפי' בדרבנן הוי מומר י)פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר לתאבון מומר להכעיס צדוקי וחד אמר להכעיס נמי מומר אלא איזהו צדוקי כ)כל העובד עבודת כוכבים מיתיבי אכל פרעוש אחד או יתוש אחד ה"ז מומר והא הכא דלהכעיס הוא וקא קרי ליה מומר התם דאמר אטעום טעם דאיסורא: ואיזהו נשיא זה מלך כו': ל)תנו רבנן נשיא יכול נשיא שבט כנחשון בן עמינדב ת"ל [3]מכל מצות ה' אלהיו ולהלן הוא אומר [4]למען ילמד ליראה את ה' אלהיו

מה

בן עמי. בלשון נקיה הוא דלא רצתה להודיע דמאביה נתעברה: **אמר אל תצורם ואל תתגר בם.** ומדלא כתיבא בהו מלחמה ש"מ דאפילו צערא לא ליעבד להם. ולא עוד אפילו בכירה דקריתיה אב הכתוב פירסמה דכתיב (בראשית יט) ותשכב את אביה ובצעירה כתיב ותשכב עמו מ): **וקדמתה ארבע דורות.** בישראל עובד ישי דוד שלמה ואילו צעירה לא הוה בישראל עד רחבעם בן שלמה דהוה ליה מנעמה העמונית: **ת"ר ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ.** ולא כל ע"ה פרט למשיח דמשמע דלא יביא כשבה או שעירה כיחיד: **למה לי מעם הארץ.** למעוטי הני והלא כבר יצא משיח מכלל יחיד לידון בפר ונשיא יצא מכלל יחיד לידון בשעיר: **שיכול.** כלומר אילו לא נאמר מעם הארץ הייתי אומר משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה יביא פר ועל שגגת מעשה לחודיה יביא כשבה או שעירה כהדיוט: **ת"ל מעם הארץ פרט למשיח.** דאינו מביא בשגגת מעשה לחודה כלל והיינו דקאמרן בפרק דלעיל (דף ז:) יצא משיח שאין חטאו בשגגה דהיינו בשגגת מעשה: **אלא נשיא הא בשגגת מעשה הוא מייתי.** ומאי קא ממעט דקאמר מעם הארץ פרט לנשיא: **ס"ד אמינא.** הואיל וחטא כשהוא הדיוט נייתי כשבה או שעירה כהדיוט: **קמ"ל.** מעם הארץ פרט לנשיא דאינו מביא כשבה או שעירה: **אלא לרבנן דאזלי בתר חטאה.** ומייתי ודאי כשבה או שעירה כדתנן נ) חטאו עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות: **מאי איכא למימר.** דממאי קא ממעט לנשיא דקתני פרט לנשיא: **ס"ד אמינא נצטרף.** חצי זית בתרא לחצי זית קמא ולייתי כשבה או שעירה: **קמ"ל.** מעם הארץ פרט לנשיא דכהאי גוונא לא מייתי כשבה או שעירה וכהאי גוונא נמי לא מייתי שעיר דהא לא מצטרפי כלל. והוא הדין דמצי למימר סלקא דעתך אמינא נצטרף ונייתי שעיר אלא משום דקרא קא מישתעי בכשבה או שעירה: **כגון שאכל חצי זית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ועבר.** מנשיאותו והשלימו: **אכל ספק חלב כשהוא הדיוט.** דקא סבור דשומן הוא: **ונתמנה ונודע לו על ספקו.** שנודע לו לאחר שנתמנה שספק חלב אכל: **מהו.** מי מייתי אשם תלוי או לא: **מדאישתני לודאי.** דקאמר ר' שמעון דקודם לכן היו שוגגים שלא ידעו אם אכלו כלל ובההוא ליכא אשם תלוי אם נודע להם משנתמנו פטורים לפי שנשתנה גופם דהשתא נתמנו ומדאישתנו לקרבן ודאי אישתנו נמי לקרבן ספק ופטור ואין מביאין אשם תלוי: **או דלמא כי אישתני לודאי.** היינו טעמא דר' שמעון דפטר משום דאישתני קרבן דידיה דכשהוא הדיוט מביא כשבה או שעירה והשתא כי נתמנה משיח מביא פר ונשיא מביא שעיר: **אבל הכא.** כי נודע לו על ספק דנודע לו משנתמנה דספק חלב אכל: **דלא אישתני קרבן דידיה.** דעל ספק חטאת קבועה בין כשהוא הדיוט ובין כשהוא נשיא מביא אשם תלוי מודה רבי שמעון דמייתי אשם תלוי. תיקו: **מעם הארץ.** מביא קרבן ולא כל עם הארץ: **פרט למומר** ס). שאין מקבלין מידו: **אלא הכא באוכל נבילה לתאבון.** דכי אין לו בשר דהיתרא אוכל חלב ונבלה ונתחלף לו לזה חלב בשומן ואכלו דסבור דשומן הוא קא מיפלגי ולכשנודע לו דחלב הוא רוצה להקריב קרבן ת"ק סבר כיון דלתאבון אכיל במזיד מומר הוא ואין מקבלין מידו ור"ש בר יוסי סבר כיון דבמזיד אי משכח היתרא לא אכיל איסורא שב מידיעתו קרינא ביה ולא מומר הוא ומקבלין מידו: קתני אכל חלב שחוטה זה מומר והדר תני איזהו מומר מאי קאמר: **להכעיס.** דאית ליה היתרא ואכיל איסורא: **הרי זה צדוקי** ע). פ) ושחיטתו לעבודת כוכבים: **אוכל נבילה וטריפה שקצים ורמשים ושתה יין נסך.** הואיל והני אוכלין הוו דברים שהנפש קצה בהם ודאי להכעיס הוא עושה וסתמו צ) רע הוא: **ר' יוסי בר רבי יהודה אומר אף הלובש כלאים.** הרי זה מומר: **מאי איכא.** בין ת"ק לרבי יוסי בר רבי יהודה כיון דאמר ת"ק אכל חלב הרי זה מומר מה לי אוכל חלב מה לי לובש כלאים אידי ואידי דאורייתא ואסור: ת"ק סבר כלאים דאורייתא דומיא דחלב הוי מומר דהיינו ארוג ביה חוט של צמר וחוט של פשתים יחד על פני כולו: ור' יוסי סבר אף הלובש נמי כלאים דרבנן הוי מומר דהיינו או שוע או טווי או נוז דהכי מפרשי רבנן שעטנז שוע טווי ונוז כדאמרינן במסכת נדה (דף סא:) ורבנן גזור בחד מנייהו. שוע שמנפץ כאחת ועשה מהם לבד טווי שנטוה כאחת ותכף בו שתי תכיפות נוז שארוג אפי' חוט אחד של צמר בבגד פשתן או חוט אחד של פשתן בבגד צמר דכולהו אסור מדרבנן: **חד אמר.** האוכל חלב ונבילה לתאבון הרי זה מומר: **להכעיס.** דאית ליה היתרא ואפי' הכי אכיל איסורא צדוקי הוא ק): **אכל פרעוש או יתוש הרי זה מומר.** דהכא ודאי להכעיס קא עביד דלאו מידי דבר מיכל הוא וקתני הרי זה מומר ואינו צדוקי וקשיא למאן דאמר להכעיס צדוקי הוא: לעולם אימא לך להכעיס צדוקי הוא והכא היינו טעמא דהוי מומר ולא הוי צדוקי משום דקאמר בעינא למיטעם טעמא דאיסורא שתאב לטעום דבר אסור ולא להכעיס קא עביד:

מה

מסורת הש"ס

א) נזיר כג: ב"ק לח: ע"ש, ב) ת"כ פ' ויקרא, ג) זבחים יב: כריתות ז. סנהדרין מז., ד) חולין ה: [שבת סט.] יומא פ. לעיל ב., ה) [בס"א: למשומד, וכן להלן], ו) [שבועות כו:], ז) [תוספתא פרק א], ח) [צ"ל ר' יוסי בר' יהודה אומר], ט) בדפוס ויניציא הגירסא מין, וכן להלן, י) [עי' תוס' בכורות לז. ד"ה ויין נסך וע"ע תוספות בע"ז כו: שמפרשו נבילה שמתה מחמת חולי וטרפה שנשברה מפרקתה שמתה והולכת ואינה ראוי' לאכילה ע"ש ד"ה וחד אמר], כ) ע"ז כו:, ל) ת"כ פ' ויקרא, מ) "ולא עוד וכו' עמו" ליתא בכ"א, נ) [לעיל י.], ס) בס"א: למשומד, וכן להלן, ע) בס"א: מין, וכן להלן, פ) בס"א נוסף: ומורידין אותו לבור, צ) בדפוס ויניציא הגירסא מין, ק) בס"א נוסף ומורידין אותו לבור,

◆

תוספות הרא"ש

הבא ב"ע כגון שאכל חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ואח"כ נודע לו מהו דתימא נייתי כשבה או שעירה קמ"ל תינח לר"ש דאזיל בתר ידיעה הלכך פטור אלא לרבנן דאזלי בתר חטאה גרידא אמאי פטור. הב"ע שאכל חצי זית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה והשלימו בכדי אכילת פרס מהו דתימא נייתי כשבה או שעירה דצרף אכילה בתרייתא בהדי אכילה קמייתא קמ"ל. ואיכא גירסא אחרת בספרים הב"ע כגון שאכל כזית חלב כשהוא נשיא ועבר ואח"כ נודע לו מהו דתימא נייתי כשבה או שעירה קמ"ל. תינח לר"ש דאזיל בתר ידיעה הלכך לא יכול למפרך והלא כבר יצא נשיא לידון בשעיר דנשיא בכה"ג לאו בכלל חיובא דשעיר הוה ואצטריך ליה למעוטי מדין הדיוט דסד"א לייתי כשעת ידיעה. ואע"ג דחטא עד שלא נתמנה ונתמנה ונודע לו לא אזיל ר"ש בתר ידיעה להביא שעיר אע"ג דליכא קרא למעוטי אלא מסברא הוא דאית ליה [הכין] הכא (ה"נ) צריך קרא דהיכא דהוה חטאה וידיעה בתרי גווני מסתבר טפי לילך אחר ידיעה הגורמת הבאת קרבן להשוות קרבן זה לרוב צבור כגון אכל כשהוא נשיא ועבר ונודע לו דסד"א ניזל בתר ידיעה להביא כשבה או שעירה כרוב צבור להכי אצטריך קרא למעוטי. אבל אכל כשהוא הדיוט ונתמנה ונודע לו מסברא לא אזלי' בתר ידיעה להביא קרבן נשיא. אלא לרבנן דאזלי בתר חטא דתנן כהן המשיח שחטא ואחר כך עבר ממשיחתו וכן נשיא שחטא ואח"כ עבר מנשיאתו משיח מביא פר ונשיא מביא שעיר מאי איכא למימר כיון דנשיא בכלל חיובא דשעיר ל"ל למעוטי לנשיא ממעוטא דעם הארץ והלא כבר יצא נשיא לידון בשעיר. הב"ע שאכל חצי זית חלב כשהוא נשיא ועבר והשלימה בכדי אכילת פרס ונודע לו מהו דתימא כיון דלא השלים השעור כשהוא נשיא לא קרינן ביה אשר נשיא יחטא לצטרף חצי זית קמא בהדי חצי זית בתרא וליתי כשבה או שעירה כרוב צבור (דאיכא) [דליכא] למפרך והלא כבר יצא נשיא לידון בשעיר דבכה"ג לא יצא לידון בשעיר קמ"ל דפטור אף מכשבה או שעירה. וגירסא זו נראה עיקר דאמר א) נשיא יחטא משמע דאתי למעוטי כשאכל כשהוא נשיא וללישנא קמא במאי דבעי למימר מעיקרא אכל כשהוא הדיוט. ועוד דמסתברא דהא דאזיל ר"ש בתר ידיעה מסברא ידע ליה ולאו מקרא מדלא מייתי האי קרא למדרש טעמיה דר"ש: **ואיזה** מומר דבסתמא הוה מין אוכל נבלות כו'. פרש"י ז"ל כיון דאוכל דברים שאין הגוף נהנה בו וקשה תינח נבלות דאיכא למוקי בנבלות מוסרחות אבל טרפות מאי איכא למימר [ובפרש"י ז"ל לא הזכיר טרפות

עין משפט
נר מצוה

י א ב מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה י:

יא ג מיי' שם פ"ג הל' ח ודלא כר"י ע"ש:

יב ד מיי' שם הלכה ז:

יג ה מיי' פט"ו שם הלכה י:

יד ו ז ח מיי' שם פ"ג הלכה ז ופרק ג מהל' מעשה קרבנות הל' ד:

טו ט י כ ל מיי' פ"ד מהל' רוצח הלכה י סמג לאוין קסג טוש"ע ח"מ סי' תכה סעיף ה וטור שו"ע יו"ד סי' קנח סעיף ב:

◆

תורה אור השלם

1. וְקָרַבְתָּ מוּל בְּנֵי עַמּוֹן אַל תְּצֻרֵם וְאַל תִּתְגָּר בָּם כִּי לֹא אֶתֵּן מֵאֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן לְךָ יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי לוֹט נְתַתִּיהָ יְרֻשָּׁה: דברים ב יט
2. וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כז
3. אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כב
4. וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהָיו לִשְׁמֹר אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשֹׂתָם: דברים יז יט

◆

מוסף רש"י

הואיל ונדחה. הקרבן כשהמיר דחו, דאין מקבלין קרבן מן המומרים כדתניא מעם הארץ פרט למומר (סנהדרין מז.). **מעם הארץ.** מעם ולא כל עם, וגבי חטאת כתיב שבא על השוגג (חולין ה.). **פרט למומר.** דאינו במביא קרבן על שגגתו דאין מקבלין ממנו (לעיל ב.). **ר"ש בר יוסי אומר.** מכאן אתה למד, **אשר לא תעשינה בשגגה ואשם.** יסמיך ליה או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא אשמו, דמשמע אשר לא תעשינה אם היה יודע שהוא אסור, ושגגה היתה לו וחטא ואשם הוא יביא (חולין ה.) משמע שאילו ידע לא עשה אבל בשגגה עשה ואשם (יומא פ.). **השב מידיעתו.** הפורש ונבדל מתחלה ואין עובר אם היה יודע שהוא אסור, ובתו"כ גרס היושב, שאם היה יודע שהוא חלב היה יושב ומבטל מעבירה זו (חולין ה.). **לתאבון.** כשאין להם בשר, אבל אינו מופקר להיות איסור והיתר לפניו להניח היתר ולאכול איסור ואם עושין כן זה להכעיס (ע"ז כו:).

◆

רבינו חננאל

ויורד וה"ה למשיח ונשיא כיוצא בהן דברי ר' יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר נשיא חייב בכלן חוץ משמיעת הקול שהמלך לא מעיד ולא מעידין לו. כדמפרש בסנהדרין. וטעמיה דר' עקיבא במשיח מפרש במתניתא: מאי טעמא דר' יוסי הגלילי. פירוש בנשיא. אמר רב המנונא אמר קרא גבי שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו. והיה כי יאשם לאחת מאלה. כל שישנו באחת כלומר דמצווה על כל אחת ואחת ישנו (בכללן) [בכולן] נשיא הואיל ואינו בשמיעת הקול אינו באחרות. ודחינן אימא מתחייב באחת אע"פ שאינו מתחייב בכולן אלא טעמא דר' יוסי הגלילי מהכא. דתניא ר' ירמיה אומר נאמר ואם לא תגיע ידו ונאמר ואם לא תשיג ידו. מי שבאין לידי עניות ועשירות בנשיא הוא אומר מכל מצות:

(והשאר חסר חבל על דאבדין)

◆

תוספות הרא"ש (המשך)

שאין הגוף נהנה ודאי מין הוא. הרמ"ה ז"ל] ג): רבי יהודה אומר אף (על הכלאים) [הלובש כלאים] פרש"י ז"ל דארישא קאי ואמר אף הלובש כלאים כמו אוכל חלב. והרמ"ה ז"ל פירש דאסיפא קאי [דהלובש כלאים בסתמא הוי מין כיון דלית ביה הנאה טפי מבשאר בגדים. ומסתברא כפרש"י ז"ל: [illegible]

משמע דל"ג ליה (ברש"י שלנו כתוב טרפות). אלא יי"נ מאי איכא למימר. ומיהו יי"נ איכא לאוקמי ביין שנתנסך לעבודת כוכבים ולאו משום דאין הגוף תאב לו אלא כיון דפקר כולי האי לשתות יין שנתנסך לעבודת כוכבים. ומיהו קשה אפילו בנבלות סרוחות שקצים ורמשים אמאי הוי מין הא קתני לקמן אכל פרעוש אחד כו' אע"ג דאין הגוף מתאוה לו. וי"ל דלא אכל אלא פ"א כדקתני אכל פרעוש אחד דנפשו חומדת לטעום כל דבר ואפי' דבר איסור. אבל הכא דאתפקר כולי האי לאכול נבלות וטרפות תדיר בדבר שוע ואינו טווי וארוג דמדאורייתא לא הוה כלאים עד שיהא שוע כל אחד לבד וטווי כל אחד לבד ונוז דהיינו שזור כל אחד לבד ואח"כ ארוגו יחד. כפר"ת ועיקר ג): ת"ר יכול נשיא שבט כנחשון בן עמינדב ת"ל מכל מצות ה' אלהיו ולהלן הוא אומר למען ילמד ליראה את ה' אלהיו. הך ברייתא מפרשה למתניתין דקתני איזהו נשיא זה מלך שנאמר מכל מצות ה' אלהיו [אלהיו] שאין גבוה אלא ה' אלהיו. דלא תימא ממשמעות קרא דריש קמ"ל דלא דטובא קראי כתיבי ה' אלהיו ה' אלהיך ה' אלהיכם ואחד מלך ואחד הדיוט במשמע. אלא מגזירה שוה דפרשה מלך קדריש:

א) אולי צ"ל תחטא מעם הארץ ולא נשיא כו': ב) כ"כ בס' שי"נ: ג) עי' רא"ש פ"ט דנדה סי' ח:

עין משפט
נר מצוה

טז א ב ג ד מיי' פרק טו מהל' שגגות הל' ו:
ג [מיי' פ"ד מהל' סנהדרין הל' יג]:
יז ה מיי' פ"ד מהל' כלי מקדש הל' יד:
יח ו מיי' פט"ו מהל' שגגות הל' ז:
יט ז מיי' פ"א מהל' עבודת יוה"כ הל' ג:
כ ח מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' א והל' יג סמג לאוין קכא ועשין לו:
כא ט מיי' שם הל' א:
כב י מיי' פ"ג מהל' אבל הל' ו סמג לאוין רלו:
כג כ מיי' פ"א מהל' ביאת מקדש הל' י סמג לאוין ש:
כד ל מיי' פ"ז מהל' רוצח הל' ט:
כה מ מיי' פ"א מהל' כלי המקדש הל' ג סמג עשין קסו:
כו נ מיי' שם הל' ז:
כז ס ע מיי' שם הלכה יא ופ"א מהל' מלכי' הלכה יב:
כח פ מיי' פ"א מהל' כלי המקדש הל' ז ופ"א מהל' מלכים הל' י:
כט צ מיי' פ"א מהל' כלי המקדש הל' יא ופ"א מהל' מלכים הל' י:
ל ק ר מיי' פ"ד מהל' כלי המקדש הל' כ ופ"א מהל' מלכים הל' ז סמג עשין קסו:

מוסף רש"י

שבט. לשון שררה ויש להן רשות להפקיר דהפקר ב"ד הפקר דכתיב (עזרא י) וכל אשר לא יבא וגו', ביבמות (פט:) בהאשה רבה (סנהדרין ה.). **מחוקק.** שררה מועטת (שם). **שרודה את ישראל.** שיש להם כח ורשות מאת מלכי פרס (שם). **בני בניו של הלל.** הלל נשיא היה כדאמר בפסחים באלו דברים (סו.) הושיבוהו בראש ומינוהו נשיא עליהם (שם). **המרובה בבגדים.** כהנים ששימשו בבית שני ואף בבית ראשון מימות יאשיהו ואילך שגנזו צלוחית של שמן המשחה (מגילה ט:). שלא היה להם לכהונה גדולה אלא בריבוי בגדים (יומא עג.). **פר הבא על כל המצות.** כהן משיח שהורה היתר בדבר שזדונו כרת ועשה כהוראתו מביא פר, שנאמר אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם וגו' (שם). **כהן משמש.** כגון שאירע בו פסול ומינו אחר תחתיו ועבר פסולו וחזר לעבודתו והעבירו הבא תחתיו, הראשון קרוי משמש והשני עבר (שם). **פר יוה"כ.** שאי אפשר להביא שנים, וכן עשירית האיפה חביתי כהן גדול שבכל יום, שאי אפשר להביא שנים (שם). **העיקרים.** הבשמים (כריתות ה.). **אינו ספוק.** דשמן לא הוי אלא י"ב לוגין ועיקרין הוו טובא שס"ח מנין (שם. עי"ש בש"מ). **שורין את העקרים במים.** שיבלעו המים לכשיציף עליהן השמן לא יבלעוהו (שם). **וקפחו.** קנחו, וחברו קפחת את הרועה ביומא (פג.), קנחו משה לשמן מעל העיקרין ונתנו בצלוחית (שם). **וכי נס אחד נעשה.** שאתה מתמיה שאינו ספק אפילו לסוך אהרן ובניו כל ז' ימי המלואים, כדמפרש בפ"ק דיומא (ה.) שבעת ימים ימלא את ידכם, ואיתקש משיחה לריבוי, דכתיב למשחה בהם ולמלא בם את ידם (שם ה:). **מפני יהויקים.** יהויקים היה גדול מיהואחז ב' שנים, דכתיב בו (מ"ב כג) יהואחז בן עשרים ושלש שנים היה במלכו וג' חדשים מלך ויהויקים כתיב (שם) בן עשרים וחמש שנים היה במלכו, נמצא יהויקים גדול מיהואחז ב' שנים, כך שנים עולם (כריתות שם). **זה בגימטריא שנים עשר לוגין.** אלמא כולהו י"ב לוגין קיימי לעתיד לבוא (שם). ולי קשיא לך לימא תרתי רביעית.

מה להלן שאין על גביו אלא ה' אלהיו (א)אף נשיא שאין על גביו אלא ה' אלהיו בעא מיניה רבי מרבי חייא כגון אני מהו בשעיר אמר ליה הרי צרתך בבבל איתיביה [א]מלכי ישראל ומלכי בית דוד אלו מביאים לעצמם ואלו מביאים לעצמם אמר ליה התם [ב]לא כייפי אהדדי הכא אנן כייפינן להו לדידהו רב ספרא מתני הכי בעא מיניה רבי מרבי חייא כגון אני מהו בשעיר א"ל (ב)התם שבט הכא מחוקק ותניא [1]לא יסור שבט מיהודה זה [ג]ראש גולה שבבבל שרודה את ישראל (ג)במקל ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל שמלמדים תורה לישראל ברבים:

מתני' ואיזהו המשיח [ד]המשוח בשמן המשחה לא המרובה בבגדים (ד)[ה]אין בין כהן המשוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות [ו]ואין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יוה"כ ועשירית האיפה [ז]זה וזה שוים בעבודת יוה"כ [ח]ומצווים על הבתולה [ט]ואסורים על האלמנה [י]ואינם מטמאים בקרוביהם (ה)[כ]ולא פורעים ולא פורמים [ל]ומחזירין הרוצח:

גמ' (ו)ת"ר שמן המשחה שעשה משה במדבר היו שולקים בו את העיקרים דברי (ז)רבי יהודה רבי יוסי אומר והלא לסוך את העקרים אינו סופק אלא [מ]שורין את העקרים במים ומציף עליו שמן וקולט את הריח וקפחו אמר לו רבי יהודה וכי נס אחד נעשה בשמן המשחה והלא תחלתו שנים עשר לוגין וממנו היה נמשח משכן וכליו אהרן ובניו כל שבעת ימי המלואים וכולו קיים לעתיד לבוא שנאמר [2]שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם (ח)תניא אידך [3]ויקח משה את שמן המשחה וימשח [את] המשכן [ואת] כל אשר בו רבי יהודה אומר שמן המשחה שעשה משה במדבר כמה נסים נעשו בו מתחלה ועד סוף תחלתו לא היה אלא שנים עשר לוגין ראה כמה יורה בולעת וכמה עקרים בולעים וכמה האור שורף ובו נמשח משכן וכליו ואהרן ובניו כל שבעת ימי המלואים ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים [נ]ואפילו כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה [ס]ואין מושחים מלך בן מלך ואם תאמר מפני מה משחו את שלמה [ע]מפני מחלוקתו של אדוניה ואת יואש מפני עתליה ואת יהואחז מפני יהויקים שהיה גדול ממנו שתי שנים ואותו שמן קיים לעתיד לבוא שנאמר שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם (ט)זה בגימטריא שנים עשר לוגין הוו אמר מר ואפילו כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה מנלן דכתיב [4]והכהן המשיח תחתיו מבניו נימא קרא והכהן מתחתיו מבניו מאי המשיח קמ"ל דמבניו דכהן גדול אי הוי משיח הוי כהן גדול ואי לא לא הוי כהן גדול אמר מר ואין מושחין מלך בן מלך מנלן אמר רב אחא בר יעקב דכתיב [5]למען יאריך ימים על ממלכתו וגו' ירושה היא לכם ומנלן דכי איכא מחלוקת בעי משיחה ולאו כל דבעי מלכא מורית מלכותא לבניה אמר רב פפא אמר קרא הוא ובניו בקרב ישראל בזמן ששלום בישראל קרינא ביה הוא ובניו ואפילו בלא משיחה תנא אף יהוא בן נמשי לא נמשח אלא מפני מחלוקתו של יורם ותיפוק ליה משום דראשון הוא חסורי מחסרא והכי קתני [פ]מלכי בית דוד משוחין מלכי ישראל אין משוחין מנלן אמר רבא אמר קרא [6]קום משחהו כי זה וגו' זה טעון משיחה ואין אחר טעון משיחה אמר מר אף יהוא בן נמשי לא נמשח אלא מפני מחלוקתו ומשום מחלוקתו של יורם בן אחאב נמעול בשמן (י)כדאמר רב פפא [צ]באפרסמא דכיא ה"נ באפרסמא דכיא ואת יהואחז מפני יהויקים שהיה גדול ממנו שתי שנים ומי קשיש מיניה והכתיב [7]ובני יאשיהו הבכור יוחנן השני יהויקים השלישי צדקיהו הרביעי שלום וא"ר יוחנן הוא שלום הוא צדקיהו הוא יוחנן הוא יהואחז לעולם יהויקים קשיש ומאי בכור בכור למלכות [ק]ומי מלכי זוטרי מקמי קשישי והא כתיב [8]ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הבכור יהורם [ר]ממלא מקום אבותיו הוה יהויקים לאו ממלא מקום אבותיו הוה אמר מר הוא שלום הוא צדקיהו הוא יוחנן הוא יהואחז והא חד חד קא חשיב דכתי' [7]השלישי הרביעי מאי שלישי שלישי לבנים ומאי רביעי רביעי למלכות דמעיקרא מלך יהואחז ולבסוף יהויקים ולבסוף יכניה ולבסוף צדקיהו ת"ר הוא שלום הוא צדקיהו ולמה נקרא שמו שלום שהיה (כ)משולם במעשיו איכא דאמרי שלום ששלמה מלכות בית דוד בימיו ומה שמו מתניה שמו שנאמר [9]וימלך מלך בבל את מתניה דודו תחתיו ויסב את שמו צדקיהו א"ל יה יצדיק עליך את הדין אם תמרוד בי (ל)(שנאמר [10]ויביאהו בבלה) וכתיב [11]וגם במלך נבוכד נצר מרד אשר השביעו באלהים

ומי

מה להלן שאין על גביו אלא ה' אלהיו. דבמלך קא משתעי קרא דכתיב שום תשים עליך מלך (דברים יז): **כגון אני מהו בשעיר.** כלומר נשיאות דידי מי הוי נשיאות מעליא דאילו הוינא בזמן שבית המקדש קיים מייתינא שעיר או לא: **א"ל הרי צרתך בבבל.** ראש גולה שבבבל דהוי על גבך ואנן בעינן שאין על גביו אלא ה' אלהיו: **שבט.** דהיינו מקל כמו כי תכנו בשבט לא ימות (משלי כג): **והלא מחוקק.** חכם: **מתני' איזה הוא המשיח.** שמביא פר בהוראה זה המשוח בשמן המשחה: **ולא מרובה בבגדים.** שבבית שני שלא היה להם שמן המשחה: **אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות.** שמרובה בגדים אינו מביא פר העלם דבר לא משלו ולא משל צבור אבל מביא כשבה או שעירה (מ) דיחיד: **ואין בין כהן המשמש.** והיינו ראשון שחזר לעבודתו ולאחר שחזר הוי פר של יוה"כ שלו ועשירית האיפה שלו: **וזה וזה.** בין כהן המשמש דהיינו ראשון שחזר לעבודתו ובין כהן שעבר דהיינו שני שמינו תחתיו לאחר (שנעבר) [שחזר] הראשון מעבירין השני: **שוים בעבודת היום.** דמקרבי קרבנות היום ביוה"כ איזה שירצה: **גמ' שמן המשחה שעשה משה.** כדכתיב שמן משחת קדש יהיה זה לי (שמות ל): **בו שולקין את העקרים.** אותם שרשים של בשמים האמורים בפרשה דכתיב [שם] ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור וגו': **ולא לסוך בו את העקרים אינו מספיק.** לפי שהשמן לא היה אלא שנים עשר לוגין כדמפרש לקמן והעקרים היו מרובים ואפילו בסיכה היה נבלע בעקרים כל שכן בשליקה: **אלא שורה את העקרים במים.** ברישא שהיו מתמלאים מן המים ושוב לא יהו בולעים מן השמן כל כך: **ומציף עליהן שמן.** לאחר שהוציאם מן המים כדי שיקלוט השמן מריח הבשמים: **וקפחו.** ומוציא השמן לאחר. וקפחו כמו קפחתי את הרועה (יומא דף פג:): **טעון משיחה.** ואי לא משוח בשמן לא הוי כה"ג: **מפני מחלוקתו.** דהיכא דאיכא מחלוקת בעי משיחה: **ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל.** משמע ירושה היא להם כאדם שמוריש ירושה לבניו: **ולא כל דבעי מלכא מורית לבניה מלכותא.** אפילו בלא משיחה ירושה היא בזמן ששלום בישראל: **משום דמלך ראשון הוא.** ממשפחתו דאינו מלך בן מלך: **זה.** דמלכות בית דוד טעון משיחה: **ואין אחר.** שאינו ממלכי בית דוד טעון משיחה: **משום מחלוקתו של יורם נמעול בשמן המשחה.** דאמרינן לעיל דמלכי ישראל אין מושחין ממנו: **באפרסמא דכיא.** דלא הוי משמן המשחה: **ומאי בכור.** דקרי ליה הבכור יוחנן: **בכור למלכות.** שמלך ראשון: **יורם ממלא מקום אבותיו הוה.** דכי מלך אכתי הוה צדיק ממלא מקום אבותיו הוה ואחר כך החמיץ: **משולם במעשיו.** דצדיק גמור הוה בעל מעשים טובים: **אמר לו.** נבוכד נצר יה יצדיק עליך את הדין אם תמרוד בי:

ומי

מסורת הש"ס

(א) [לעיל ט. י.], (ב) סנהדרין ה., (ג) [נ"ל בשבט וכן א' בסנהדרין ועי' רש"י דהתם ודהכא], (ד) מגילה ט:, (ה) [בס"א: לקרוביהן], (ו) כריתות ה. [כל הענין ע"ש כמה וכמה שינויים], (ז) [בפרש"י בנימוקי החומש פרשת תשא ל' פכ"ד גרס דברי ר' מאיר אמר לו ר' יהודה והלא לסוך וכו' וכן גרס הרמב"ן בפירושו שם ועי' ירושלמי שקלים פ"ו ה"א], (ח) ת"כ פרשה לו, (ט) [מנחות פט.], (י) [לקמן יב.], (כ) [מגילה כג.], (ל) בע"י ל"ג, (מ) [נ"ל כיחיד],

תורה אור השלם

1. לא יסור שבט מיהודה ומחקק מבין רגליו עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים: בראשית מט י
2. ואל בני ישראל תדבר לאמר שמן משחת קדש יהיה זה לי לדרתיכם: שמות ל לא
3. ויקח משה את שמן המשחה וימשח את המשכן ואת כל אשר בו ויקדש אתם: ויקרא ח י
4. והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אתה חק עולם ליי כליל תקטר: ויקרא ו טו
5. לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאול למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל: דברים יז כ
6. וישלח ויביאהו והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי ויאמר יי קום משחהו כי זה הוא: שמואל א טז יב
7. ובני יאשיהו הבכור יוחנן השני יהויקים השלישי צדקיהו הרביעי שלום: דברי הימים א ג טו
8. ויתן להם אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב ולמגדנות עם ערי מצרות ביהודה ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הבכור: דברי הימים ב כא ג
9. וימלך מלך בבל את מתניה דדו תחתיו ויסב את שמו צדקיהו: מלכים ב כד יז
10. ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנצר ויבאהו בבלה עם כלי חמדת בית יי וימלך את צדקיהו אחיו על יהודה וירושלם: דברי הימים ב לו י
11. וגם במלך נבוכדנאצר מרד אשר השביעו באלהים ויקש את ערפו ויאמץ את לבבו משוב אל יי אלהי ישראל: דברי הימים ב לו יג

תוספות הרא"ש

בעי מיניה רבי מרבי חייא. אע"ג דרבי חייא תלמידיה הוה אפ"ה מגדולי תלמידיו [היה] דהיה נושא ונותן (בו) [רבי] עמו: כגון אני. אם הייתי בזמן הבית מביא שעיר או לאו. וא"ל לא לפי שראש גולה גדול ממנו כדמפרש ואזיל לפי שרודין את העם בשבט: ובו נמשחו כהנים גדולי' ומלכים. ואע"ג דכתיב בקרא אשר יתן ממנו על זר ונכרת ומלך בכלל זר. אפשר דדריש ליה מדכתיב על בשר אדם לא ייסך ודרשי אדם ולא מלך כדדרשי' (מגילה דף יא.) בקום עלינו אדם ולא מלך זה המן הרשע:

הא לא קשיא דלא לשמן מלמיתחתו מדה פסותה מלוג, לפני שאמרינן י"ב לוג (מנחות פט:). **בזמן ששלום בישראל.** הוי המלכות ירושה ולא בעי משיחה, אלא כי איכא מחלוקת לאו ירושה היא ובעי משיחה בתחלה (כריתות ה:). **מלכי ישראל אין משוחין.** משבא דוד אבל שאול נמשח (שם). **נמעול בשמן.** דנעשה מלך בן מלך דבית דוד כי איכא מחלוקת נפקא לן מקראי דהדר למלכותיה מייתא למשיחה, אבל מלכי ישראל לא הוו למשיחה כלל (שם). **באפרסמא דכיא.** נמשח ולא בשמן המשחה (שם). **משולם במעשיו.** תמים במעשיו (מגילה כג.)

ומי הוה שמן המשחה [א]והתניא [א]משנגנז ארון נגנז שמן המשחה וצנצנת המן ומקלו של אהרן שקדיה ופרחיה וארגז ששלחו פלשתים דורון לישראל שנאמר [1]ואת כלי הזהב אשר השבותם לו אשם תשימו בארגז מצדו ושלחתם אותו והלך ומי גנזו יאשיהו מלך יהודה גנזו שראה שכתוב בתורה [2]יולך ה' אותך ואת מלכך וגו' צוה וגנזום שנאמר [3]ויאמר ללוים המבינים לכל ישראל הקדושים לה' תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל ואמר רבי אלעזר אתיא שם שם אתיא משמרת משמרת אתיא דורות דורות אמר רב פפא באפרסמא דכיא ת"ר [ב]כיצד מושחין את המלכים [ב]כמין נזר ואת הכהנים כמין כי [ג]מאי כמין כי אמר רב מנשיא בר גדא [ג]כמין כף יוני תני חדא [ד]בתחלה מוצקין שמן על ראשו ואח"כ נותנין לו שמן בין ריסי עיניו ותניא אחריתי בתחלה נותנין לו שמן בין ריסי עיניו ואח"כ מוצקים לו שמן על ראשו תנאי היא איכא דאמרי משיחה עדיפא ואיכא דאמרי יציקה עדיפא מ"ט דמאן דאמר יציקה עדיפא דכתיב [4]ויצוק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח אותו לקדשו ומאן דאמר משיחה עדיפא מ"ט קסבר שכן אתה מוצא אצל כלי שרת והכתיב ויצוק ובסוף וימשח הכי קאמר מאי טעם ויצוק משום דוימשח ת"ר [ד][5]כשמן הטוב [וגו'] יורד על הזקן זקן אהרן וגו' כמין שני טפי מרגליות היו תלויות לאהרן בזקנו אמר רב פפא תנא כשהוא מספר עולות ויושבות לו בעיקר זקנו ועל דבר זה היה משה דואג אמר שמא חס ושלום מעלתי בשמן המשחה יצתה בת קול ואמרה כשמן הטוב וגו' [6]כטל חרמון מה טל חרמון אין בו מעילה אף שמן המשחה שבזקן אהרן אין בו מעילה ועדיין היה אהרן דואג אמר שמא משה לא מעל אבל אני מעלתי יצתה בת קול ואמרה לו [7]הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד מה משה לא מעל אף אתה לא מעלת ת"ר [ה]אין מושחים את המלכים אלא על המעיין כדי שתמשך מלכותם שנא' [8]ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדוניכם [וגו'] והורדתם אותו אל גיחון [ה]אמר רבי אמי האי מאן דבעי לידע אי מסיק שתיה אי לא ניתלי שרגא בעשרה יומי דבין ראש השנה ליום הכפורים בביתא דלא נשיב זיקא אי משיך נהוריה נידע דמסיק שתיה ומאן דבעי למיעבד [ו]בעיסקא ובעי למידע אי מצלח אי לא מצלח לירבי תרנגולא אי שמין ושפר מצלח האי מאן דבעי למיפק [לאורחא] ובעי למידע אי חזר ואתי לביתא אי לא ניקום בביתא [ז]דחברא אי חזי בבואה דבבואה לידע דהדר ואתי לביתא ולאו מלתא היא דלמא חלשא דעתיה ומיתרע מזליה [ח]אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא [ט][ו][לעולם] יהא רגיל [י]למיחזי בריש שתא קרא ורוביא כרתי וסילקא ותמרי אמר להו רב משרשיא [כ]לבריה כי בעיתו מיעל ומיגמרי קמי רבייכו גרסו מתניתא ועלו לקמי רבייכו וכי יתביתו קמיה חזו לפומיה דכתיב [9]והיו עיניך רואות את מוריך וכי גרסיתו גרסו על נהרא דמיא דכי היכי דמשכן מיא משכן שמעתתייכו ותיבו [ל]אקילקלי דמתא מחסיא ולא תיבו אפדני דפומבדיתא טב גלדנא סריא [דמתא מחסיא למיכל] מכותחא דרמי כיפי [10]רמה קרני באלהי [מ]רמה קרני ולא רמה פכי דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותן: המשוח בשמן המשחה וכו': ת"ר [נ]משיח יכול מלך ת"ל כהן אי כהן יכול מרובה בגדים ת"ל משיח אי משיח יכול משוח מלחמה תלמוד לומר והכהן המשיח שאינו משיח על גביו מאי משמע [ס]כדאמר רבא הירך המיומנת שבירך הכא נמי המשיח המיומן שבמשוחים אמר מר משיח יכול מלך מלך פר הוא דמייתי שעיר הוא דמייתי איצטריך ס"ד אמינא על שגגת מעשה יביא שעיר על העלם דבר יביא פר קמ"ל: אין בין משוח בשמן המשחה כו': מתניתין דלא כרבי מאיר דאי ר"מ הא [ע]תניא מרובה בגדים מביא פר הבא על כל המצות דברי ר"מ ולא הודו לו חכמים מ"ט דר"מ דתניא [11]משיח אין לי אלא משוח בשמן המשחה מרובה בגדים מנין תלמוד לומר הכהן המשיח במאי אוקימתיה כרבנן

אימא

ומי הוה שמן המשחה. בימי יהואחז דקתני ויהואחז נמשח מפני יהויקים: **והתניא משנגנז הארון וכו'.** מדכתיב תשימו בארגז מצדו דארגז בצד ארון קאי אלמא בהדי ארון נגנז ומדקאמר יאשיהו תנו את ארון ה' בבית וגו' משמע שצוה לגונזו: **אין לכם משא בכתף.** ואמרינן במסכת שקלים [פ] אמר להם אם גולה עמכם שוב אינכם מחזירין אותו בכתפיכם לוה לגונזו: **אתיא שם שם.** דכתיב בארון [צ] [שמות כה] ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת וגו' וכתיב [שם כט] ונועדתי שמה לבני ישראל וכתיב בצנצנת המן [שם טז] ותן שמה מלא העומר מן מה ארון נגנז אף צנצנת המן נגנז: **אתיא דורות דורות.** דכתיב בצנצנת המן והנח אותו לפני ה' למשמרת לדורותיכם [שם] וכתיב בשמן המשחה שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם [שם ל] מה צנצנת המן נגנז אף שמן המשחה נגנז: **משמרת משמרת.** דכתיב בצנצנת המן דהוי נגנז למשמרת לדורותיכם וכתיב במקלו של אהרן למשמרת לאות לבני מרי וגו' [ק] מה צנצנת המן נגנז אף מקלו של אהרן נגנז: **אמר רב פפא באפרסמא דכיא.** משחו את יהואחז: **כמין נזר.** דהדר ליה הודרני באצבעתיה ככלילא (כזה): **כמין כף יוני.** שמתחיל למשוח באצבעו בין ריסי עיניו ומושך אצבעו על הראש והולך עד שמגיע לעורף ככף יוני כזה [ר]: **נותנים לו שמן בין ריסי עיניו.** ושם מושחים לכהן כמין כף יוני כדפרישנא: **מאן דאמר יציקה עדיפא דכתיב ויצוק משמן המשחה.** והדר וימשח: **שכן אתה מוצא אצל כלי שרת.** דהוה משיחה ולא יציקה: **מה טעם ויצוק משום דוימשח.** כבר: **כשהוא מספר.** כשהיה מדבר עם אחרים: **עולות ויושבות.** בעקרי זקנו כדי שלא יפלו: **שמא ח"ו מעלתי בשמן המשחה.** שנגעתי בו כשהלבשתיו: **ואני מעלתי.** שמא נפל עלי מן השמן במקום שאין ראוי למשיחה ומעלתי: **והורדתם אותו אל גיחון.** אלמא בעי משיחה על המעיין: **ניהלי.** ידליק: **אי משיך נהוריה.** שדולק כל זמן שהשמן בתוכו: **לירבי תרנגולא.** על שם ההוא עיסקא: **שמין ושפיר.** שמשמנת ומשבחת: **ביתא דחברא.** בית חשוך: **ולאו מילתא היא.** דזימנא דאף על גב דלית ליה בבואה דבבואה הדר אתי ואפי' הכי לא ליעבד הכי דדלמא לא חזי בבואה דבבואה חלשה דעתיה ומתרע מזליה ולא הדר אתי [משום דמיתרע מזליה דאי לא הוה עביד הכי לא הוה מיתרע מזליה והדר אתי] הלכך לא ליעביד: **קרא ורוביא כרתי וסילקא ותמרי.** דהני גדלי לעגל טפי משאר ירקות. קרא דלעת רוביא תלתן: **גרסו מתניתא.** מעיקרא כי היכי דתהוי מרגלא מילתא בפומייכו ותהוון ידעין למשאל ליה: **ממשכן שמעתא.** דלא ליפסוק מפומייכו כמעין זה שמושך והולך: **דמתא מחסיא.** הוו תלמידי חכמים ראויים להוראה ותרבות יפה היה בהם אבל בפומבדיתא לא הוי תרבות מעליא כל כך וקאמר ליה מוטב לו לדור באשפה במתא מחסיא מלדור באפדנא בפומבדיתא: **גילדנא סריא.** מוטב לאכול דג קטן מוסרח כדאמרינן בפ"ק דמו"ק (דף יא.) כוורא סמוך למיסרחיה מעלי: **מכותחא דרמי כיפי.** אפילו מכותח שהוא משובח וחזק שמשבר את האבן כשמופכים הימנו אעפ"כ לא תאכל הימנו כדאמרינן בפרק (ערבי פסחים) [ואלו עוברין (פסחים דף מב.)] שלשה דברים נאמרו בכותח מטמטם את הלב וכו'. כיפי סלעים כדמתרגמינן סלע כיפא [ש]. אית דמפרשי מוטב תאכל גילדנא סריא שאין דמיהם יקרים מכותח שאוכלים אותו עשירים ושרים הדרים ברמי כיפי כלומ' במגדלים וחומות גדולות לפי שדמיהם יקרים: **אם הכהן המשיח יכול מלך.** יביא פר שהיה משוח ת"ל כהן: **המיומן שבמשוחים.** דהיינו כהן גדול: **מרובה בגדים מנין תלמוד לומר.** והביא הכהן המשיח:

אימא

מסורת הש"ם

א) יומא נב: [כריתות ה: תוספתא סוטה פי"ג ה"ב ותוספתא דיומא פ"ב ה"ג אדר"נ פמ"א], ב) כריתות ה., ג) [שם ע"ש מנחות עה. ע"ש], ד) [כריתות ה:], ה) [כריתות שם], ו) צ"ל עסקא. יעב"ץ, ז) [בערוך הגי' דהברא פי' חושך ועי' בכריתות ה:] ועי' ערוך ערך הבר ב, ח) ג"ז שם, ט) ב"ש, י) [צ"ל למיכל כן איתא בכריתות וכן הוא גרסת הטור או"ח סי' תקפ"ג אמנם בערוך ע' קרא ד' איתא למחזי], כ) [צ"ל לבניה], ל) [עי' רש"י בע"ז כח. ד"ה נקרא ורש"י ב"ק כא. ד"ה אקילקלתא], מ) [מגילה יד.], נ) ת"כ פ' נו, ס) חולין נא. קלד: קדושין כא., ע) מגילה ט:, פ) [פ"ו ה"א], צ) [שמות כה], ק) [במדבר יז], ר) צורה זו משובשת ונכונה היא ברמב"ם בפרק א מהל' כלי מקדש הלכה ט וצורתו כזה X, ש) [במדבר כ],

תורה אור השלם

1. וּלְקַחְתֶּם אֶת אֲרוֹן יְיָ וּנְתַתֶּם אֹתוֹ אֶל הָעֲגָלָה וְאֵת כְּלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר הֲשֵׁבֹתֶם לוֹ אָשָׁם תָּשִׂימוּ בָאַרְגַּז מִצִּדּוֹ וְשִׁלַּחְתֶּם אֹתוֹ וְהָלָךְ: שמואל א ו ח
2. יוֹלֵךְ יְיָ אֹתְךָ וְאֶת מַלְכְּךָ אֲשֶׁר תָּקִים עָלֶיךָ אֶל גּוֹי אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ אַתָּה וַאֲבֹתֶיךָ וְעָבַדְתָּ שָּׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים עֵץ וָאָבֶן: דברים כח לו
3. וַיֹּאמֶר לַלְוִיִּם הַמְּבִינִים לְכָל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים לַייָ תְּנוּ אֶת אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ בַּבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה בֶן דָּוִיד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֵין לָכֶם מַשָּׂא בַּכָּתֵף עַתָּה עִבְדוּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְאֵת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל: דברי הימים ב לה ג
4. וַיִּצֹק מִשֶּׁמֶן הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁ אַהֲרֹן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ לְקַדְּשׁוֹ: ויקרא ח יב
5. כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יֹרֵד עַל הַזָּקָן זְקַן אַהֲרֹן שֶׁיֹּרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו: תהלים קלג ב
6. כְּטַל חֶרְמוֹן שֶׁיֹּרֵד עַל הַרְרֵי צִיּוֹן כִּי שָׁם צִוָּה יְיָ אֶת הַבְּרָכָה חַיִּים עַד הָעוֹלָם: תהלים קלג ג
7. שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד: תהלים קלג א
8. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָהֶם קְחוּ עִמָּכֶם אֶת עַבְדֵי אֲדֹנֵיכֶם וְהִרְכַּבְתֶּם אֶת שְׁלֹמֹה בְנִי עַל הַפִּרְדָּה אֲשֶׁר לִי וְהוֹרַדְתֶּם אֹתוֹ אֶל גִּחוֹן: מלכים א א לג
9. וְנָתַן לָכֶם אֲדֹנָי לֶחֶם צָר וּמַיִם לָחַץ וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ וְהָיוּ עֵינֶיךָ רֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ: ישעיהו ל כ
10. וַתִּתְפַּלֵּל חַנָּה וַתֹּאמַר עָלַץ לִבִּי בַּייָ רָמָה קַרְנִי בַּייָ רָחַב פִּי עַל אוֹיְבַי כִּי שָׂמַחְתִּי בִּישׁוּעָתֶךָ: שמואל א ב א
11. אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פַּר בֶּן בָּקָר תָּמִים לַייָ לְחַטָּאת: ויקרא ד ג

עין משפט
נר מצוה

א [מיי' פ"ד מהל' בית הבחירה הל"א]:

לא ב ג ד מיי' פרק א מהל' כלי המקדש הלכה ט:

לב ה מיי' שם הל' יא ופ"א מהל' מלכים הל' יא:

לג ו טוש"ע או"ח סי' תקפג ס"א:

מוסף רש"י

תשימו בארגז מצדו. אלמא כל היכא דהוי ארון הוי ארגז בהדיה וכי איגניז איגניז בהדיה (כריתות ה: ובע"ז יומא נב:). **כמין נזר.** סביב על ראשו (כריתות ה:). **כמין כי.** אות יוונית ועשוי כזה דמליק שמן על ראשו ואח"כ בין ריסי עיניו ומגרפן באצבעו דרך הפדחת (שם). **כשהוא מספר.** מדבר, ל"א מספפר, דשקיל במזייה (שם). **מעלתי.** שמעתי שם יותר מדי (שם). **אבל אני מעלתי.** שבגדי כהנים מריח השמן שבזקני (שם). **גיחון.** מעיין קטן סמוך לירושלים, ולא זהו גיחון הגדול היוצא מעדן (שם). **לירבי תרנגולא.** לשם כך (שם). **בבואה דבבואה.** צל צלו (שם ו.). **ולאו מילתא היא.** דלא ליעביד איניש הכי דלמא הוי סימנא בישא ומצער נפשיה ומיתרע מזליה (שם). **קרא.** דלעת, **רוביא.** תלתן, והני איכא דגדלי מהר ואיכא דמתקי (שם). **אקילקלי.** אשפות (שם). **אפדני דפומבדיתא.** שלטין היו כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכז.) פומבדיתאה אלויך אשני אושפיזך (כריתות ו.). **רמה קרני ולא רמה פכי.** זו היא נבואתה שנתנבאית על שאול ויהוא שלא תימשך מלכותן, במשיחת דוד ושלמה כתיב קרן השמן ובמשיחת שאול ויהוא כתיב פך (מגילה יד.). **כדאמר רבא.** בפרק גיד הנשה אליבא דר' יהודה דאמר אינו נוהג אלא באחת והדעת מכרעת של ימין (חולין קלד:), ויליף לה מה' להירך ודרש הירך חשובה שבירכות (קדושין כא:).

תוספות הרא"ש

וגנזו שנאמר ויאמר ללוים המבינים [לכל ישראל] (בעם) הקדושים לה' תנו את ארון הקודש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל. ומשמע לשון פשטי' דקרא דלמגנזי' קאמר. חדא דארון בבית המקדש הוי קאי דמאן אפקי' מהתם דאיצטריך יאשיהו המלך (ולדוכתי' להדורי קאמר להו) [למימר להו לאהדורי לדוכתיה] ועוד לכתוב קרא בבית ה' וממילא ידענא דשלמה בניה למקדש ל"ל לכתוב בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל. אלא משמע מהכא דכי בניי' שלמה לבית המקדש הוה ידע דסופי' ליחרב וישראל יגלו מעל אדמת' והכין בית תחת הקרקע שיהי' מוכן לגנוז בו ארון כדי שלא ישלטו [בו] יד אומות העולם. ועליו קאמר יאשיהו בבית אשר בנה שלמה. ואיכא למימר הא דקאמר שלמה (ואכין) [ואשים] שם מקום לארון (מלכים א ח) אההיא דוכתא קאמר. ולאו כ"ע ידעי ליה לההיא דוכתא אלא לחסידי כהונה ולויה דהוה מסור להו דור אחר דור והיינו דכתיב ללוים המבינים (בעם) [לכל ישראל] הקדושים לה' שהיו מבינים ויודעים את מקומו: **וכשהוא מספר** [א] את זקנו עולות ויושבות בעקרי זקנו ונדבקין בבשר שאין שם שער. הרמ"ה ז"ל: והורדתם אותו אל גיחון. הוא מעין קטן שהוא למטה מירושלים והוא מי שלוח: **אמשיך** נהורא. מתמר ועולה (בעליה) [כעלה] משוך ולא מקטף אקטיפי שאינה נוטה לכאן ולכאן כדרך (שהשלבת) [השלהבת] על ידי רוח. כדאמרי' (פסחים דף ח) גבי אור הנר יפה לבדיקה משום דאמשיך נהורא והנך מקטף אקטיפי: [ב] **פר הבא על כל** המצות. דכתיב ביה הכהן המשיח. ואע"ג דגבי עשירית האיפה כתיב נמי המשיח. [ג] כתיב ביה נמי ביום המשח אותו ואין מעוט אחר מיעוט אלא לרבות. הרמ"ה ז"ל: ומצווים על הבתולה. (ליקח) פי' [ליקח] בתולה ולא בעולה ולישנא דקרא נקט והוא אשה בבתוליה יקח ולא בעולה. ולאו הבא מכלל עשה עשה: מ"ט דר' מאיר דתניא משיח אין לי אלא משיח בשמן המשחה מרובה בגדים מנין ת"ל המשיח דה"א דמשיח משמע נמי מעוט כדאמרי' הירך המיומנת שבירך ומעוט אחר מעוט לרבות [מרובה] בגדים. ורש"י ז"ל גריס ת"ל הכהן משמע דמיתורא דהכהן דריש:

א) וכן פרש"י בכריתות לל"ה: ב) דבור זה ודבור שלאחריו שייך לעיל במתני': ג) עיין בתורת כהנים פ' ו וירושלמי פ"א דמגילה: